

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Ludmily Valentové v právní věci žalobce: **J. B.**, proti žalovanému: **Finanční ředitelství v Hradci Králové**, se sídlem Horova 17, Hradec Králové, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 11. 2011, č. j. 31 Af 119/2010 - 96,

takto:

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žalovanému se náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

Odůvodnění:

Dodatečným platebním výměrem ze dne 3. 11. 2009, č. j. 68506/09/263960602654, Finanční úřad ve Svitavách sdělil žalobci, že daň z nemovitostí za zdaňovací období roku 2009 se po dodatečném vyměření neodchyluje od jeho poslední známé daňové povinnosti. Žalobce podal dne 20. 11. 2009 proti dodatečnému platebnímu výměru odvolání, správce daně však řízení o odvolání rozhodnutím ze dne 30. 11. 2009, č. j. 73691/09/263960602654, zastavil z důvodu jeho nepřípustnosti. Žalobce podal dne 30. 12. 2009 proti rozhodnutí o zastavení řízení odvolání. Správce daně však řízení o odvolání rozhodnutím ze dne 10. 2. 2010, č. j. 8154/10/263960602654, zastavil, neboť žalobce v rozporu s výzvou správce daně nedoplnil náležitosti odvolání. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce dne 15. 3. 2010 odvolání, které žalovaný zamítl rozhodnutím ze dne 2. 7. 2010, č. j. 4513/10-1400-606264.

Proti tomuto rozhodnutí žalovaného podal žalobce žalobu u Nejvyššího správního soudu, jenž ji usnesením ze dne 8. 9. 2010, č. j. Na 239/2010 – 7, postoupil věcně a místně příslušnému Krajskému soudu v Hradci Králové.

Návrhem ze dne 19. 11. 2010 požádal žalobce krajský soud o osvobození od soudního poplatku a ustanovení advokáta. Krajský soud usnesením ze dne 24. 1. 2011, č. j. 31 Af 119/2010 - 37, rozhodl o nepřiznání osvobození od soudního poplatku a o zamítnutí návrhu na ustanovení advokáta zástupcem žalobce. Žalobce podal proti usnesení krajského soudu kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud zamítl rozsudkem ze dne 27. 5. 2011, č. j. 5 Afs 9/2011 – 71.

Žalobce následně podal dne 27. 6. 2011 nový návrh na osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, o němž krajský soud usnesením ze dne 9. 11. 2011, č. j. 31 Af 119/2010 - 96, rozhodl opět tak, že žalobci osvobození od soudního poplatku nepřiznal a zamítl návrh na ustanovení advokáta zástupcem žalobce. Krajský soud konstatoval, že ani po změně, která nastala ve výdělkových poměrech žalobce po přiznání částečného invalidního důchodu, a změně pracovního poměru na částečný úvazek, nejsou u něj dány podmínky pro osvobození od soudního poplatku a žalobce je schopen dostát zákonem stanovené poplatkové povinnosti. Žalobce je od srpna 2011 zaměstnán na částečný pracovní úvazek. Jeho průměrný výdělek za měsíce srpen a září 2011 činil 8083 Kč. Spolu s částečným invalidním důchodem, který byl žalobci přiznán, činily příjmy žalobce 14 186 Kč, tedy zhruba o 3000 Kč méně než při plném pracovním úvazku. Vedle toho žalobci plynul příjem z pronájmu zemědělských pozemků ve výši 13 419 Kč ročně. Po odečtení nákladů, které žalobce doložil, však podle krajského soudu dosahoval měsíční příjem žalobce 14 000 Kč. Za této situace dospěl krajský soud k závěru, že majetkové poměry žalobce mu nejsou překážkou v přístupu k soudu.

Proti usnesení krajského soudu podal žalobce (stěžovatel) dne 25. 11. 2011 kasační stížnost, již opírá o důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tj. namítá nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky krajským soudem v předcházejícím řízení.

Stěžovatel namítal, že požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení advokáta zástupcem, neboť se u něj podstatně změnily hmotné, sociální a hlavně zdravotní poměry. Pracuje totiž na snížený pracovní úvazek a pobírá částečný invalidní důchod. Svoji žádost doložil příslušnými listinami, krajský soud však tyto skutečnosti nezohlednil. Krajský soud se podle jeho názoru skutkovou podstatou dané věci vůbec nezabýval a své rozhodnutí neodůvodnil. Z tohoto důvodu navrhl stěžovatel, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení krajského soudu zrušil.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.). S ohledem na skutečnost, že kasační stížnost napadá usnesení krajského soudu, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů, Nejvyšší správní soud v souladu se svou ustálenou judikaturou netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení advokátem (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 –

41, publikovaný pod č. 486/2005 Sb.NSS, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, www.nssoud.cz).

Stěžovatel přesto požádal dne 2. 1. 2012 Nejvyšší správní soud o ustanovení zástupce pro toto řízení o kasační stížnosti. Usnesením ze dne 9. 1. 2012, č. j. 5 Afs 72/2011 – 109, Nejvyšší správní soud návrh stěžovatele na ustanovení zástupce zamítl. Nejvyšší správní soud vycházel právě z judikaturou dovozené výjimky, podle níž stěžovatel v daném řízení o kasační stížnosti zastoupen být nemusí. Nejvyšší správní soud kromě toho shledal, že samotná kasační stížnost stěžovatele splňuje veškeré náležitosti vyplývající z § 37 odst. 2 a 3 a § 106 odst. 1 s. ř. s., není tedy třeba, aby byl stěžovateli advokát nápomocen pro odstraňování jejích případných vad. Dále Nejvyšší správní soud zdůraznil, že se nejedná o právně složitou věc a že navíc správní soudy rozhodují ve věci stěžovatelova návrhu o osvobození od soudních poplatků a ustanovení advokáta již podruhé, přičemž Nejvyšší správní soud se ve zmiňovaném rozsudku k první kasační stížnosti, kterou za stěžovatele formuloval advokát, jenž mu byl určen Českou advokátní komorou, důkladně zabýval všemi tvrzeními, o něž stěžovatel opíral svůj návrh na osvobození od soudních poplatků a ustanovení advokáta pro řízení o žalobě. Stěžovateli jsou tedy skutečnosti, s nimiž Nejvyšší správní soud spojuje splnění zákonných podmínek pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, dobře známy, ve věci stěžovatelovy kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o jeho novém návrhu na osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce se jedná již v zásadě jen o to, zda změny ve stěžovatelových osobních, majetkových a výdělkových poměrech, které nastaly od doby rozhodnutí správních soudů o jeho prvním návrhu, již nyní osvobození od soudních poplatků a ustanovení advokáta pro řízení o žalobě odůvodňují či nikoliv. Nejvyšší správní soud proto uzavřel, že ustanovení zástupce stěžovateli není v daném případě nezbytně třeba k ochraně jeho práv v řízení o kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud tedy následně přezkoumal napadené rozhodnutí krajského soudu v rozsahu vymezeném v § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Pro posouzení důvodnosti kasační stížnosti je rozhodný právní stav, který tu byl v době rozhodování krajského soudu o návrzích na osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů, tj. ke dni 9. 11. 2011. Ačkoliv tedy zákonem č. 303/2011 Sb. došlo s účinností od 1. 1. 2012 k novelizaci ustanovení soudního řádu správního upravujících osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.) a ustanovení zástupce účastníkovi řízení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.), nemají tyto pozdější změny zákona vliv na posouzení dané věci.

Podle § 36 odst. 3 s. ř. s., ve znění účinném do 31. 12. 2011, účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

Podle § 35 odst. 8 s. ř. s., ve znění účinném do 31. 12. 2011, navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i

advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odst. 2 platí v takovém případě stát.

Účelem institutu osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce je ochrana práv účastníka řízení, pokud by mu mohla vzniknout vážná újma na jeho právech v důsledku nedostatku finančních prostředků, který by mu bránil účinně chránit svá práva v řízení před soudem. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovateli finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. Navrhovatel žádající o osvobození od soudních poplatků proto musí v prvé řadě osvědčit, že jsou v jeho případě splněny zákonem stanovené předpoklady. Z § 36 odst. 3 s. ř. s., ve znění účinném do 31. 12. 2011, vyplývá, že pro osvobození od soudních poplatků musí být kumulativně splněny dvě podmínky, kterými jsou (1.) nedostatek prostředků k zaplacení soudního poplatku na straně navrhovatele, a (2.) že nejde o návrh zjevně neúspěšný. Nezbytnými předpoklady pro ustanovení zástupce je pak (1.) kumulativní splnění obou uvedených podmínek pro osvobození od soudních poplatků a navíc též (2.), že zastoupení je potřeba k ochraně práv účastníka řízení. Důkazní břemeno o tom, že jsou tyto předpoklady splněny, nese navrhovatel (srov. např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 – 95, publikované pod č. 2163/2011 Sb. NSS, usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikované pod č. 537/2005 Sb. NSS).

Krajský soud v daném případě při posouzení žádosti stěžovatele vycházel především z údajů, které stěžovatel uvedl v prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech ze dne 12. 8. 2011, jakož i dalších listin, které stěžovatel s tímto prohlášením předložil krajskému soudu. Podle údajů uvedených zaměstnavatelem stěžovatele v potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech přesahovala průměrná měsíční mzda stěžovatele v období do srpna 2011 částku 16 000 Kč. Podle dohody mezi zaměstnavatelem a stěžovatelem ze dne 1. 8. 2011 byl s účinností k tomuto dni snížen rozsah denní pracovní doby stěžovatele ze 7,5 hodin na 4 hodiny. Za měsíc srpen vyplatil zaměstnavatel stěžovateli 9432 Kč a za měsíc září 6734 Kč. Vedle toho byl stěžovateli od 21. 2. 2011 přiznán rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 28. 3. 2011, č. j. X, invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně ve výši 6103 Kč měsíčně. Nad rámec těchto příjmů vyplynulo z údajů, které stěžovatel uvedl při předchozí žádosti o osvobození od soudních poplatků, že z pronájmu zemědělské půdy mu plyne roční nájemné ve výši 13 419 Kč.

Z těchto skutečností plyne, že stěžovatel v měsících srpnu a září 2011 dosáhl po započtení přiznaného invalidního důchodu průměrného příjmu přes 14 000 Kč měsíčně. Došlo u něj tedy v důsledku omezení rozsahu jeho pracovního poměru k snížení příjmů o cca 3000 Kč. K jeho měsíčním příjmům je ovšem třeba připočítat také poměrnou část nájemného za pronájem zemědělské půdy ve výši 1200 Kč. Po odečtení běžných nákladů, jež stěžovatel doložil účetními doklady (měsíční zálohy na elektřinu, nákup uhlí, poplatek za rozhlas a televizi, nákup léků), byť v několika případech není jasné, ke kterému období se tyto doklady váží, by tedy stěžovatel měl mít dostatek prostředků nejen na běžné výdaje spojené s chodem domácnosti, ale i na náklady, které jsou spojeny s vedením soudního řízení, které podáním žaloby zahájil.

Krajský soud zcela správně zohlednil i skutečnost, že stěžovatel žije ve vlastním rodinném domě se svojí těžce nemocnou matkou, o níž pečuje. S její léčbou jsou spojeny finanční náklady, což stěžovatel dokládal účetními doklady za nákup léků v celkové výši 1098 Kč. Nicméně podle oznámení České zprávy sociálního zabezpečení ze dne 1. 1. 2011, předloženého stěžovatelem, byl matce stěžovatele vyplácen starobní a vdovský důchod v celkové výši 9432 Kč měsíčně. K hrazení nákladů spojených s léčením i běžných výdajů tedy má matka stěžovatele zajištěny své vlastní prostředky. Nelze proto dovodit, že by tyto výdaje musel nést výhradně sám stěžovatel.

Jak vyplývá z odůvodnění napadeného usnesení, krajský soud se posouzením poměrů stěžovatele, jež vyplývají ze shora uvedených skutečností, podrobně zabýval a řádně se s nimi vypořádal. Přihlédl přitom i ke skutečnostem, které svědčí ve prospěch stěžovatele a dospěl k závěrům, které mají podklad v listinách, které k prokázání důvodnosti svého návrhu předložil stěžovatel.

Za této situace se Nejvyšší správní soud zcela ztotožnil s názorem krajského soudu, že v posuzované věci nebyly splněny předpoklady pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.) ani pro ustanovení zástupce (§ 35 odst. 8 s. ř. s). Byť je pravdou, že u stěžovatele došlo v době od rozhodování krajského soudu o jeho předchozí žádosti k poklesu příjmů, nelze s ohledem na jeho majetkové a příjmové poměry dospět k závěru, že by trpěl takovým nedostatkem prostředků, jenž by mu bránil v přístupu k soudu. Nejvyšší správní soud proto souhlasí s názorem krajského soudu, že stěžovatel neosvědčil, že by mu jeho majetkové a výdělkové poměry neumožňovaly nést z vlastních prostředků náklady spojené se soudním řízením, tj. soudní poplatek ve výši 2000 Kč spojený s podáním žaloby a případnou odměnu za zastupování advokátem, kterého si sám zvolí, jakkoli zastoupení advokátem není v řízení o žalobě obligatorní.

Namítá-li stěžovatel, že krajský soud nezohlednil nepříznivý zdravotní stav, jímž trpí, je třeba konstatovat, že tato skutečnost sama o sobě není důvodem pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků a ustanovení advokáta. Finanční náklady spojené s léčbou onemocnění či úrazů, zvláště pokud jde o dlouhodobé poruchy zdraví, mohou skutečně tvořit významnou zátěž, která může v mnoha případech tvořit překážku v přístupu k soudu. Tak tomu ovšem v daném případě není. Přestože z lékařských zpráv, které stěžovatel předložil krajskému soudu, vyplývá, že má významné zdravotní obtíže, stěžovatel již nedoložil, že by léčení a s ním spojené náklady tvořily natolik významnou zátěž, která by mu znemožňovala uhrazení soudního poplatku, případně odměny advokáta, kterého si pro zastupování v soudním řízení zvolí.

Nejvyšší správní soud dospěl ze všech uvedených důvodů k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 in fine s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů řízení Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy právo na náhradu nákladů řízení, z obsahu soudního spisu však plyne, že mu žádné náklady nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 29. února 2012

JUDr. Lenka Matyášová, Ph.D
předsedkyně senátu